

FRAGMENTARIUM
1944–1972

Anatol Vieru

TEXT. zeitschrift für literaturen
TEXT

équivalences

essais

2003

EDITION: ADRIAN REZUŞ & SORIN VIERU (eds.)
© 2002 NINA VIERU (Bucharest, Romania) [TEXT]
© 2001 RODICA ILIESCO (PARIS, FRANCE) [LOGO *Centaure*]
© 2003 ÉQUIVALENCES [PDF \LaTeX – HYPERSCREEN]

**This electronic edition is a *non-profit* publication
produced by PDF \TeX 14.H &
created by \LaTeX 2 ϵ with HYPERREF & HYPERSCREEN**

PDF \TeX 14.H © 2001 HÀN THÉ THÀNH
 \LaTeX 2 ϵ © 1993–2001 THE \LaTeX 3 PROJECT TEAM *et al.*
HYPERREF © 1995–2001 SEBASTIAN RAHTZ
HYPERSCREEN © 2001–2002 ADRIAN REZUŞ [based on PDFSCREEN]
PDFSCREEN © 1999–2001 C. V. RADHAKRISHNAN

TYPESET BY ROMANIAN \TeX © 1994–2001 ADRIAN REZUŞ
PRINTED IN THE NETHERLANDS – AUGUST 12, 2002
REVISED REPRINT – JULY 17, 2003

Anatol Vieru

FRAGMENTARIUM

1944–1972

De unde vine frumusețea culorii bogate a frunzelor? E ceva în sine – senzații – sugerarea unei lumi întregi – ce?

< 1944 >

Ce epocă! În care muzica nu se toarnă dintr-o bucată, ci bucată cu bucată.

< 1951 >

Suntem în era „gîndirii avansate și riguroase“, dar artiștii mai pot scrie naiv și retrograd despre aer, pămînt, foc și apă.

Mirarea cunoașterii și recunoașterea necunoașterii – acestea sunt cele mai importante sentimente ale filosofului.

Timpul merge numai înainte. Cînd te uiți înapoi, timpul te transportă înainte cu spatele. Aceasta ne înebunește. Există vreun leac? Nu e aceasta numai o părere?

< 25 iulie 1970 >

Din teoria mulțimilor: Omul este ceea ce este – intersectat cu ceea ce crede el că este.

Cuvinte tabu pe care le rostim greu, pentru că a rosti înseamnă și a crea, ceea ce ne aduce în față realitatea noțiunii. Gîndul e totuși mai palid decît cuvîntul, care e materie și lovește urechea.

Distanța dintre oameni (inevitabilă sau cultivată de oameni) duce mereu la fetișizări; presupunem mai mult decît este, în timp ce ignorăm date pe care nici nu le bănuim.

Dacă poți, fii misterios în claritate.

„Antijurnal“? (cochetărie Blandiană) „Anti-memorii“? Orice fenomen are în el propriul său „anti“. Chiar și cadavrul, în măsura în care e viu.

< iunie 1969 >

Simțim mai puternic tragedia ireversibilității timpului atunci cînd e vorba de viața oamenilor.

Ideea de a stăpîni propriul corp (care este atît de folositoare omului, care stă la baza Yoga, care este temelia medicinei ce consideră corpul nostru ca o parte a universului) presupune corpul ca ceva străin de noi, sau cel mult ca o parte din noi. În această privință nu ne-am mișcat nici cu un pas înainte după Socrate.

Considerăm stăpînirea corpului sănătos ca ceva natural și atunci corpul mai face parte din noi.

... Dar cînd nu-l mai putem stăpîni? Atunci corpul nu mai e „noi“, ci ceva străin, contra noastră.

Și iar trebuie să revenim la Socrate, la nemurirea sufletului ca alternativă la inexistența lui.

A simți sunetele unei muzici ca *străine* de piesă ... În felul acesta și timbrurile clasice devin un obiect nou.

Vezi Erik Satie.

Vine o vreme când în fiecare om recunoști pe toți ceilalți. (Când moartea unuia e moartea tuturor; când nașterea unuia e ca nașterea tuturor; dar această paranteză e un neadevăr; cine simte așa, nu mai poate trăi).

Când scrii o compoziție nouă, vrei ceva. Fără să vrei ceva nu poți și nu are rost să scrii. (Când vrei, nu știi *cum* vei face-o. După ce știi, și ai făcut, nu mai ai de ce s-o faci din nou).

După ce ai făcut, constăți că ai făcut altceva decât ai vrut. (Dar fără să fi vrut *acel* ceva, nu ai fi făcut *acest* altceva).

Artistul nu știe exact ce face. Poate că așa e omul îndeobște, în acțiunile mai complexe! (Implicațiile vieții sunt neprevăzute! Deoarece o operă izbutită e mai bogată în consecințe decât în intenție).

[Acest text a fost scris pe trei jumătăți de bilete rupte pentru Sala Palatului în 6 octombrie 1968]

O concepție despre univers bazată pe ideea de confuzie „Post-meridian“. Schimbări de funcție; fenomene ce alunecă pe alte trasee; (astfel) lumea nu se reduce numai la finit combinatoriu. Să vezi în suferință triumful viitor, ceea ce îți dă o mare voluptate. Să regăsești suferința în momentul triumfului – ceea ce îți dă măreție.

< 1969? >

Marile poeme nu le cunoaștem. Forța lor interioară a împiedicat ca ele să fie scrise. Darea la iveală, apariția marilor poeme e rezultatul unei mari ciocniri de forțe interioare, acelea care cer ca poemul să se înfăptuiască cu acelea care împiedică.

Pământul scutură mormintele [de] pe umeri.

Omul nu trebuie să uite niciodată că viața lui e fragilă.

De unde vine și încotro se îndreaptă omenirea? Ce este această ordonare în timp (în morminte)?

<1969 >

Proștii sunt cei mai buni reprezentanți ai unei rase. Prostia și impersonalitatea îi face excelenți exponenți.

Prostia colectivă izbândește. Forța colectivă transformă prostia în înțelepciune și autenticitate. Închină-te ei!

Tupeul nu trebuie confundat cu franchețea. Lipsa de inteligență nu e circumstanță atenuantă pentru impertinență. (Franchețea și lipsa de inteligență nu ridică moralmente fapta.)

Moralismul e îngrozitor, fiindcă morala nu trebuie transformată în cuvinte. Moralismul nu poate fi decît exemplu. Exemplul propovăduirii e deja o „tendință“ și o abatere. Isus este exemplul iar apostolii sunt propovăduirea.

Pentru a fi un mare diletant, trebuie totuși să fii un mare profesionist. Și viceversa!

< dintr-un caiet vechi, 1968 >

A da importanță excesivă accesibilității înseamnă a desconsidera muzica și ceilalți factori ai valorii. Înseamnă a desconsidera însăși accesibilitatea, fiindcă, dacă ți-e indiferent cum obții accesibilitatea, atunci însăși accesibilitatea nu face doi bani.

< 25 aprilie 1970 >

Sunt nemulțumit de mine dar sunt mulțumit de viață.

Un om mărginit face o muzică mărginită.

Elementele adunate au fost „înghețate“ statuar și apoi fără milă unele din ele au fost părăsite în cioplirea statuii.

(Omul adună și trebuie să știe mereu a fi gata să renunțe la ceea ce ostenește, în numele unei trepte mai înalte).

<februarie 1969 >

Emisiunea Beethoven la radio (Sfîntirea Casei, Lieduri, Romanța în sol, Bagatele).
Îmi place enorm. Într-adevăr, energia creatoare este deasupra „euforiei“ sau dramei.
Dar oare aceasta înseamnă umbrirea eticii? În muzică îmi place omul, care se știe că a fost moralist (tolstoian).

< 2 martie 1972 >

În tempo lent Bach și Chopin cîstigă în frumusețe; Beethoven pierde la lectura încetinită.

Originalitatea cu orice preț! În secolul XX căutarea ei a devenit căutare paroxistică.
Semnătura autorului capătă pregnanță mai mare decît însăși opera.

Veșnicia este efemerul adus la valoarea continuului.

Cît mai repede scrie-ți impresiile despre Paris:

– fascinantul – curva dulce cu mărgăritărel de Mai – înainte de a te înfășura el cu miere pe la urechi –

Sat uriaș – iluzii de becuri, lumini și apă care curg la vale pe albia Sîmbetei –

Aseară am făcut o baie de librării. Feerie a cărților și suspendare a timpului. Ieșind dintre cărți, nu mai știam cînd și unde mă aflu. Ceața de catifea a ochilor mei oboseți s-a ridicat și a devenit rouă. M-am plimbat încet (între orele 20–23) prin Saint Germain, Rue du Bac, Rue des Pyramides și pînă acasă – purificat.

< 2 iulie 1970 >

Nimic mai bun decît să fii tu însuți.

– cînd singura ta salvare ești tu – atunci aceasta este, într-adevăr, forța ta imensă (cînd este unică – prin dezamăgire și disperare – ea devine semeție de neînvins).

Peste toate valorile, simt Voința – deasupra ei Morala. Morala nu poate fi explicată decît printr-o forță care este deasupra, și de esența religioasă.

O, farisei, farisei – duplicitate joasă și susă, rafinată și grosolană, – torent de vorbe, de priviri furișe, la pîndă – joc de șah.

– Ce bine e să domini acestea inclus într-un punct incasabil și inexpugnabil.

Umilește-te tu însuți și domină totul de acolo.

Fii necruțător și inofensiv, lasă-i să joace hora.

< 27 iunie 1970? >

Secundele cele mai fascinante sunt acelea în care auzi zumzetul viitoarelor tale lucrări. Atunci o mare stăpînire de sine pune stăpînire pe tine.

< 6 iulie 1970, Paris >

Ars Nova și Beethoven

Ars Nova – inovații grefate pe un teren lipsit de forța centripetă (gravitație).

Beethoven – inovații grefate de un spirit fecundator pe un teren fertil plin de gravitație – dus însă de Beethoven pe noi orbite.

În perioadele de *Ars Nova* inovațiile sunt facilitate de slăbiciunea interioară a artei, care prezintă oarecare incoerență (fie din cauza unei *naturi* noi, insuficient constituită, fie din cauza unei *naturi* vechi, ce și-a trăit traiul și se descompune).

În sec[olul] XX, *Ars Nova* din ambele motive: arta veche și-a trăit traiul; solicitatea extremă este foarte presantă; arta nouă nu este încă suficient constituită ca o nouă natură autonomă.

< 2–3 februarie 1970 >

Nu-mi pun problema de a „formaliza“ intuițiile mele (în sensul matematic); a le formaliza înseamnă a le transforma în artă, adică în formă, în materie artistică.

Artă *nu ilustrează* intuiția (filosofică, poetică etc.) Ea trebuie să fie „grea“ – în sensul fertil, matern – de această intuiție.

Tehnica ei trebuie să *încorporeze* în ea (nu să ilustreze) problematica;

Ca muzica să nu fie literatură, trebuie ca nu numai întregul ci fiecare particulă (ca și în hologramă) să reflecteze imaginea de ansamblu, să aibă funcție (cît mai multă informație) genetică.

Artistul se plimbă pe domeniile intuiției și rațiunii. Busola – intuiția. Nu-mi pun problema dacă e literatură sau muzică sau filosofie: imaginația mă stimulează; nu știu dacă realizez ce mi-am propus și nu mi-e frică să realizez altceva. Înainte de toate – o energie creatoare.

... Totodată însă, risipa e mare; în afară de faptul că multe străluciri sunt false, în drumul spre realizare al potențelor reale, se pierde uneori prea multă energie. Drumul artei, știm, este un drum greu – legat de muncă, ispite și sacrificii.

De ce, e greu de spus. Stimulentele și dificultățile în artă își au rolul lor pozitiv dacă acestea se găsesc în cantități rezonabile.

Ceea ce rămâne dureros și de neîmpăcat în desfășurarea istoriei ca și în Biblie: nimicirea unui suflet este o infinitate.

Pentru „remedierea“ a ceva sunt omorîți *n* oameni; lucrurile „se remediază“, dar oameni sunt loviți și omorîți.

Au dreptul oamenii să decidă aceasta?

E întrebarea lui Dostoievski și Mahler. Tulburătoare și insolubilă.

< 2 iulie 1970 >

Fiecare om are un gîngur din care soarta rupe bucățică cu bucățică. Pierderea finală e aceeași.

Amiciția întreține înfăptuirile laolaltă și faptele împreună întăresc amiciția. Ce e mai presus, amiciția sau înfăptuirile laolaltă? Nu merită oare amiciția a fi fetișizată?

În politică vuietul oamenilor se aude uneori chiar lîngă ureche, dar de cele mai multe ori departe, ca zgomotul surd (plin de energie, însă potențială și inoperantă) al oceanului.

Este bine sau rău? Sau e nicicum?

Abstracțiunile în artă trebuie suferite și ele. Ca și ceramica (oricît de glaciale ar fi), ele trebuie să fie arse mai întîi în cuptor.

Gîndind și exprimîndu-ne, ajustăm (acomodăm) exprimarea.

După gîndire și chiar gîndirea după exprimare.

< 1972 >

Ce rost are să te rogi lui Dumnezeu? Ce nevoie are El să te rogi? Trebuie să crezi în Dumnezeu, să-i afirmi existența. Nevoia omului de a crea pe Dumnezeu este creată de Dumnezeu. Nevoia omului de a se întreba de rosturile sale e dată de Dumnezeu.

Credința în Dumnezeu e dată de Dumnezeu.

Totalitatea credințelor oamenilor în Dumnezeu este o parte din Dumnezeu.

Totul și orice demonstrează existența lui Dumnezeu.

Rățiunea demonstrează (prin existența ei) existența lui Dumnezeu.

Noțiunea de *demonstratie* a existenței lui Dumnezeu trebuie *exclusă*. Trebuie *afirmată* existența lui Dumnezeu.

< 7.12.1969 >

Omul modern nu poate pronunța numele lui Dumnezeu și nu poate vorbi despre Dumnezeu, fiindcă astfel îi ia numele în deșert (fără a-i lua numele în deșert). Deasemeni are și o pudoare în această privință, adică o rușine nobilă.

Distanța dintre două puncte într-o vecinătate este infinită.

< 27.06.1970 >

Credința că o necesitate obiectivă și subiectivă – pentru a învinge frica și singurătatea în Univers și în fața morții.

Credința în Dumnezeu Unul vine și dinăuntru și din afară. Tot de acolo vine și îndoiala. Din îndoială nevoia dovezii palpabile. „Să te pipăi și să urlu“.

Umilița pe care ți-o provoacă credința din frică. „Pînă nu tună, mușul nu-și face cruce“.

Ne aude Dumnezeu? Credem și aducem jertfe cu scop: să fie iertate păcatele noastre, să fim răsplătiți. Jertfa ca „tîrg cu Dumnezeu“. Este asta posibil?

Cei din urmă vor fi cei dintîi – o întruchipare a principiului speranței.

Morala e contra naturii: tigrul e făcut să ucidă cerbul, iar noi compătimim cu cerbul (îl apărăm!)

Cunoștința cea mai sigură: *Nu știu.*

Sentimentul preferat: mirarea.

Doamne, iartă-mi greselile, păcatele și ajută-mă. Dă-mi puterea de a mă ruga.

Iartă-mi micimile. Sunt fărîmă în marele mecanism.

Binecuvîntată fie, disperare,

Binecuvîntată fie, cădere,

Mîngîindu-te în cuvînt, te îngrădesc.

Marele și micul – meditate – duc la revelarea lui Dumnezeu. („Mai mare“ și „mai mic“ duc la infinit).

Sentimentul rezultă din meditarea acestor noțiuni – sau sentimentul preexistă și găsește doar posibilitatea să se afirme cu acest prilej?

Goana împiedică liniștea meditativă. Sau, goana frenetică permite fixarea printr-un fel de beție.

Timpul roade sentimentele lăsînd deasupra lor luciul veșniciei.

Cine mai știe, în simfoniile lui Beethoven, unde este bucuria sau durerea? Timpul ia dijma depersonalizării, dînd în schimb eternitatea.

Mormintele se rod la fel; și covoarele; și peste tot pe unde omul își lasă amprente.

Și în artă, deasupra sentimentelor trebuie să fie altceva; acest altceva e și el un sentiment, dar obiectul lui e altă materie.

< 1970 >

